

Het zwaardjaar

Albert Verwey

bron

Albert Verwey, *Het zwaardjaar*. W. Versluys, Amsterdam 1916

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/verw008zwaa01_01/colofon.php

© 2016 dbnl



In weerstand

De verwoesting van Wezet

De boomen donkerden: de nacht
Was ster-doorstraald, maar de eene ster
Die de andren blindscheen door haar pracht,
Laag hangende op de kim, was Jupiter.

Zie neer, godlijk gesternt, nu Venus schuilt,
Nu Mars met roode gloeden zonk in 't koorn.
De fakkels branden, langs de huizen huilt
De trapplende barbaar, dronken van angst en toorn.

De vlammen laaien: 't dorp in vuur.
De vrouwen: grijze en moeder en maagd
Zoeken de grens; hun laatste uur
Wachten de mannen straks eer 't daagt....

Zie neer, gesternt, straal op de moord,
Straal op de ellende: ons reiken richt
Zich enkel naar uw straal die heerscht en boort,
Zich enkel naar uw zegevierend licht.

Op de oorlogsgrens

Duizende lijken, die de landen mesten,
Tienduizenden die ziek en kreupel zijn,
Veelhonderdduizend die in nood en pijn
Hun dakloos dorp of platgebrande vesten
Verlaten, 't zij beladen met de resten
Van vroegre welvaart, of - nooddruftige trein -
Met enkel 't lijf, rillend van 't koortsvenijn
Waar vuil en honger de aadren mee verpesten, -
Millioenen troostloos: vrouwen zonder man,
Kinderen zonder ouders, en de dood
Overall huivrend als een vale vogel, -
Zóó is deze oorlog. Wie ontkomen kan,
Bedreigd, of andren moordend, met de kogel,
Ziet land van bloed, van vuur de hemel rood.

Wie in de loopgraaf ligt....

Wie in de loopgraaf ligt, wie hoop op leven
En liefde en lust voor goed heeft opgegeven,
Kan zich niet langer troosten met de droom
Dat door zijn dood hij land en volk zal baten:
Want alle volken, alle staten
Zijn één als golven van een stroom.
Het leed, de vreugd van d'een doorcirklen d'ander,
Bloed, hier gestort, kleurt ginds de spiegling rood,
De baar rolt voort, schoon gij met zwaard en stander
Hem aan uw grens stilstand gebodt.
Waar strijdt gij voor? Alleen opdat de volken
Zich te eerder eenen in hun nieuw verband.
Geen haat duurt voort. Een god maakt in de kolken
Van zijn bedoeling al uw doen te schand.

Omdat de machtgen die u leiden meenen
Dat zij het volk zijn dat gij zijt,
Omdat gij dwaas zijt en uw bloed en weenen
Getroost aan 't waanbeeld van hun wijsheid wijdt,
Omdat de droomen van uw vaadren woelen
In u die eigen wereld niet verstaat,
Omdat de glimring rottende op uw poelen
U blind maakt voor de gloor die vóór u gaat,
Daarom verdwaalt ge en stort in woede en wrijten,
Volk tegen volk, naar de einder waar uw schaar,
Gaande naast andre schaar, de kimmen moest doen splijten
Van het gemeenzaam juichen om 't vereenings-jaar.
Nu komt ge, in bloed en wonden, tusschen graven
Van vriend en vreemd, erheen.
Nu komt ge, als vrijen niet, maar als geslagen slaven,
Naar d'eigen einder heen.
Van broedervolken die ge er thans zult vinden
Dooddet ge de zonen,
Rookwolken vlammen op de winden
Uit de steden waar zij wonen,
Gij hebt de kindren, de vrouwen
Van uw nieuwe genooten
Doen hongren en rouwen,
Verkracht en verstooten:

Klaag het nu, klaag het nu voor elkaar,
Nu uw nieuwe jaar,
Het jaar van de menschheid zich heeft ontsloten,
En vraag: 'welk een dwaasheid heeft ons bevangen?
Een eeuw en langer ging ons verlangen
Naar een droom van gemeenschap: nu werd hij waar,
En nu zijn we onwaardig hem te ontvangen!'
Wie in de loopgraaf ligt, wie hoop op leven
En liefde en lust verloor,
Hij wete dat zijn dood geen baat zal geven
Aan 't volk dat zich hem uitverkoor
Als strijder tegen zijn naasten;
Hopen kan hij alleen
De komst te verhaasten
Van het rijk dat ons allen vereen.

Terechtstelling van Josef Fourie

I

Kapitein Josef Johannes Fourie werd op 18 December terechtgesteld voor een algemeene krijgsraad te velde, beschuldigd van verraad, schuldig bevonden en ter dood veroordeeld. Het vonnis werd voltrokken Zondagmorgen 20 December te 5 ure in de gevangenis te Pretoria.
Mededeeling van het Hoofdkwartier.

Toch is 't een moord. - Een dwaasheid was zijn daad.
Hij had het recht niet, voor zijn eigen Wil
Gewapend in het veld te gaan, de Staat
Die hij erkende en de eens gestelde spil

Waar die om draaide: de gekozen Raad
Van zijn regeering - niet door eenlingsgril

Maar door het Volk gekozen - kwaad met kwaad
Naar eigen drift te gelden. 't Wreed geschil,

Met burgerbloed betaald, kwam daardoor juist
Hemzelf ten laste: in schijn van rechtsverweer
Doodde de Macht hem die hij dorst weerstaan.

Toch is 't een moord. En als in andre sfeer
Smuts opziet, meenend dat hem Scheepers kruist,
Heft die 't gelaat en ziet hem Fourie aan.

II

Jullie moet niet in mijn gezicht schieten. Ik heb een groot Afrikaander
hart: daar is plaats genoeg voor een kogel.'

Groot Afrikaander hart, met plaats genoeg
Ook voor een kogel: door dat eene woord
Leeft ge in de erinring van de menschheid voort:
Een Held, die min dan dood de ontluistring droeg

Van 't fier gelaat, en als genade vroeg:
Schiet dáárin niet. - De felle kogel boort
Tot de hartkamer en hij valt. De moord,
Door wet gewijd, gebeurde. 't Trefschot joeg

Zijn bloed de wangen uit, maar wangen in
Het bloed van andren. Botha bloost en Smuts,
En elk die schijnrecht boven waar recht houdt,

Scherp recht voor meer dan menselijke zin.
Schaamte verteert hen. De innerlijke bluts
Deukt hun geweten en hun hart wordt koud.

De woordendans

Aan Aart van der Leeuw

Wie in dit ruig getij
Zoo zoete dansen puurt
Als gij,
Is begenadigd.
Zij slingren zich voorbij
Mijn oor: zoolang hun golving duurt
Ben ik verzadigd
Met klank en zoetheid die me aan 't leed ontluurt.

De rauwe stemmen uit verwoeste streken,
Noodkreten uit de zee en 't helsch misbaar
Waarmee granaten breken,

De honger en 't gevaar
In donkre holen, op doorgroefde landen,
Steden die branden,
Dreuning van gronden
En het bloeden
Van de arme menselijkheid: gewonden
En moeden,
Zoekend en jammrend naar elkaar,
Hun chaos houdt mijn geest verslonden,
Mijn hart gebonden -
Ik weet niet hoe noch waar, -
Daar heeft uw dans mijn oor gevonden:
Ik volg en hoor ernaar.

Zijn 't jonge meisjes op bebloemde weiden?
Zijn 't makkers aan den oogst?
Zijn het koorvoerders die de reien leiden
Van dat de zon op 't hoogst
De dalen blaakt totdat hij nablinkt op de toppen
Van 't ver gebergte waar die heldre stoet
Hem stijgend, zingend, volgt langs slingerpaden,
Tot de avondhemel hen en hem ontmoet:
Hij dooft, - zij gaan, bevochtigd door de droppen
Van nachtedauw, terwijl de sterren traden

Te voorschijn door het donker,
Hun geflonker
Een dans van gloed? -

Ik droom; - want neen, geen zichtbre mijmerijen
Verglijen
Voor de open oogen uit uw woordendans.
Het zijn bewegingen van binnenwereld,
Onzichtbaarheid tot klank verpereld,
Zielskloppingen van glans.

Wat blijft er over: ons betrouwen
Is niet op heerlijkheid die ooit bestond.
Voor die hebben wij ons rouwen,
En voor onze oogen wat nog nooit bestond.

En voor onze oogen wat altijd bestond.
Want het zijn niet de vormen
Die duren,
Maar wel hun grond;
Na de stormen,
De vuren,
Komt uit de open wond
Van hart en aarde

De beweging die niemand schond,
De dans, van eeuwigheid gebaarde,
Die alle gescheidenheid paarde
En verbond,
Woorden geworden in menschemond.

De dag

De dag

I

Iedere dag is schoon
Als hij, jong, begint -
Als in ons de droom
Die van nachtdauw druipt
Zacht de wieken schudt,
Uitspeurt naar de zon.
Of die rozig rijst,
Kolkt in zilvren gloed,
Smoort in vocht gewolk,
Altijd is hij nieuw,
Zendt, gedempt of klaar,
Stralen door 't heelal.

Nieuw rijst boven de aard
Dan de vogel hoog,
Nieuw rijst plant en dier,
Nieuw de mensch uit slaap.
Hoor, hoe zingt dan hel
Iedere stem in ons,
Beek gelijk die speelsch -
Bron in 't ruig gebergt -
Worteltrunk en kei
Zilvrig overplast,
Dan weer zinkt en zuigt.
Doelloos, niet nog vol,
Richtingloos in schijn,
Reikt en wijkt en draalt
Vóór zijn werk en beeld
Wie zichzelf geniet:
De aanstonds wakkre Wil.
Zie, zijn hoofd straalt uit,
Zie, zijn taak blinkt scherp,
Hand en oog vereend
Leidt de onzichtbre geest.

II

De zon klom hoog, het werk ligt stil.
En zooals de opgestuwde vloed
Gevangen tusschen sluis en sluis
Terugzinkt naar de lage zee
Zoodra de deuren opengaan,
Zoo zinkt in plant en dier en mensch
Het bloed terug uit kroon en hoofd
Nu de aarde in 't midden van haar vaart
Geen drang meer voelend, op noch neer,
In evenwicht en schommelstand
Een oogwenk hangt. Bezonken rust
Vliet door 't heelal, verzameling
Van krachten in het middelpunt
Van de gespreide ruimte. Een poos
Luiken zich oogen. Tot de bol
Zijn loop herneemt, nu neerwaarts. Traag
Wenden naar 't werk gedachten zich
Die 's morgens scholen, sterk nochtans
En helderoogig, kindren van
Ontleding, koel de neergang ziend.

III

Dan avond. Zooals wolken aan den hemel
Maken zich droomen los en vlieden over
De ronde ruimte: vormen, kleuren dragend
Van alle beelden die de dag bevolkten.
Ons hart wil mee. Waarheen? In zich getogen
Heeft het hen alle en koestert ze en beluistert
Hun vele stemmen, die het dankend troosten.
Zij komen weer? Zij gaan? Zij blijven? - Armen
Omvangen in het donker mij, hun droomer.
Lieven, vaartwel! De slaap lokt. Zacht geborgen
In nacht en stilte rusten we; maar dan ook
Niet eenzaam: samen sluimrend tot de morgen.

Eenzelvige liederen

Van de mensch en zijn dag

Kon ik maar, ja kon ik maar
Me los maken van de dagen.
Zij komen eindloos na elkaar
Elk met zijn lusten en plagen.
En allen ernstig, als ben ik voor hèn
Dit wezen dat ik maar eenmaal ben....
Adjé, ik ga, wat geef ik erom!
Ik schuil weg in mezelf en ben stom.

Dan komen ze weer en zeggen: boedeer,
Maar je kunt ons toch niet laten.
Wat ben je, och arme, zonder het heir
Van onze uren die lachen en haten.

je leeft wel jezelf, maar leeft ook de tijd
Die je leeft en die je meteen ook zijt:
Komaan, wees niet dwaas, en keer je naar ons,
Geef je tijdlooze Zelf de bons.

Dan wend ik me en lach naar de radende dag
En fluister: wat zijn wij beiden!
Geen een van ons twee die leven mag
Als hem de andre niet wil geleiden.
Als glas en als foelie zijn wij bij elkaar:
Eén spiegel, en alles ligt openbaar
In de diepte die ik ben en die gij zijt,
In het wonder van onze twee-eenigheid.

Droomtij

Hoe is de hemel zoo nabij!
Ben ik in hem of hij in mij?

Laat los! Mijn vaartuig, nu voor stroom,
Voelt zich getrokken naar de Droom.

Gij spreekt tot mij, gij ziet mij aan -
Ik zie u in de verte staan.

Ik leef al in een ander land -
Van d'oever wuift voor 't laatst uw hand.

Heengeganen

I

Vrienden aan mij gewend,
Laat mij nu niet!
Gij meent dat ge alles kent
Nu gij mij ziet.
Maar meer dan wat ik ben is mijn verschiet.

Richt niet uw oogen in
Op dit nabij.
Wentlend is mijn begin
Eind van een rij.
Eind is altijd begin van nieuw getij.

Meent ge, als mijn lichaam sterft,
Dat mijn gezang
Monden en harten derft,
Daden eerlang?
Vormend leeft eeuwig voort mijn zang, mijn drang.

II

Weet ge dat zooveel dagen
Ik uw lot weefde,
Niet met het mijne
Maar met de wereld
Innig verbonden,
Zoodat uw wezen
Ster-gelijk straalde
In eigen banen,
Saam met de velen
In 't rijk tapijt?

Nu hebt ge vergeten
De hand die u weefde,

Het oog dat u keurde,
De geest die u plande -
O dat ik geen hart had!
Want dat, hartlooze,
Vergat gij ook.

III

Dat vrienden blijven wie mij toch verlaten
Is vreemder waarheid dan ik ooit bezon.
Zijn zij voldaan omdat ze me eens bezaten
En leeft hun hart voortaan van wat het won?

Of vreezen zij dat ik hen dooden kon,
Van driften hongrig die hun krachten aten?
Mijn geest die rustloos hun gedachten spon,
Mijn dromen, maatloos, die hun daden maten?

Of heeft alleen de wervling hen gegrepen
Waarin de wereld eedle harten windt
Tot ze als de zwemmer die geen strand meer vindt
Ver van mijn liefde en land zich voelen slepen?

Slaan ze in verlangen en in weemoed ga
Mijn stadige glans, uit levens ongena?....

Stijging

I Wijze en vogel

Toen brak het zwijgen
Die nooit verraste
Wijze en doorgronder:
Bemin het vaste,
Zijn vorm is 't Wonder,
Wat vloeit kan niet stijgen.

Daar lachte in 't dichte
Loof de Geveerde.
Zijn lied het lichte
Dat hij nooit leerde,
O hoe het boeide! -
Het steeg èn vloeide.

II Verlangen

Klaag niet omdat ik vreemd en ver
Als woonde ik op een andre ster
Toezie bij 't schoon gebeuren.
Ik had onze aard wel innig lief,
Maar hoe ik 't hart er hooger hief,
Hoe minder kon ik 't beuren.

Ik heb gewerkt, gezocht, gevreesd,
Geen wereld is zoo rijk geweest,
Geen zang zoo stout als mijne:

Nu zit ik vol van vreugden stil
En wacht, wat glans ook sterven wil,
Dat andre glans verschijne.

Ik zong geluk en vreugde en kracht,
Mij heeft de dag zijn lied gebracht,
De nacht haar lage tonen:
Maar altijd bleef er achter 't woord
Een klank, door niemand ooit gehoord,
Van 't land waar ik wou wonen.

De matheid van een hoogre vlucht
Doorzonk de strafgespannen tucht
Van mijn geheven leden:
De vleugelslag van een verlangst
Die ze uit de doornen van mijn angst
In rozen zag vergleden.

Ik wist dat ik als kind al zocht
Naar toover die mij heffen mocht
Hoog uit geslaakte boeien,
Opdat ik onbezwaard en vrij,
Wolken en werelden voorbij,
Naar 't midpunt op mocht roeien.

Gij hielt mij hier. o Schoon heelal!
Wat was van Ikarus de val
Geleken bij het stijgen.
Nog altijd wensch ik als de zon
Te wentlen om een grooter Zon,
Om dan dáárnaar te hijgen.

III Ganymedes

Waar is de vogel die mij zal kieren,
Die mij zal dragen naar de eeuwige Troon.
Weiden doe ik zachtvachtige dieren,
Wachten doe ik mijn zalige loon.

Wee, hoe flikkren de hemelsche vieren!
Klauwen omvatten me.... o 't Bliksemt zoo schoon!
Ach, hoe glanzen mijn aardsche revieren!
Ach, hoe zink ik voor de eeuwige Troon.

Verwachting

Liefde
Hief de
Handen,
Droge
Oogen
Brandden:
Kwam hij,
Nam hij
't Leven
Me, even
Blijde
Schreide
Om hem
Mijn stem.

De vrouw van de koning

Hebt ge in de Slaap uw geheimen meegedragen,
Mijn Koning, en speelt ge er nu mee in dat vormloos land?
Uw lippen bewegen, maar ze antwoorden niet op mijn vragen,
Gij glimlacht, ondanks de haat die mijn lippen verbrandt.

Nu kon ik u dooden, maar achter uw toegescheelde oogen
Schuilt dan voor eeuwig het Raadsel dat mij ontzint.
De levende Vrouw waarmee ge mij hebt bedrogen
Lokt dan een nieuwe boeleerder die haar bemint.

Als gij haar geheim, bergt zij zich voor mij in de menigt.
Hoonlachend ziet ze naar waar uw troon mij hief.
Moordenares van mijn koning, word ik gesteenigd,
Moordenares van mijn hart.... hebt gij haar lief.

Slaap en ook ik zal slapen, naast u, mijn koning!
Naast het geheim van uw liefde 't geheim van mijn haat.
Onder twee kronen tronen morgen in één woning
Twee geheimen als heerschers over eenzelfde staat.

De vrek en de ziel

Zonnestraal! Speelt ge om mijn schatten en glanst ze gouder?
Zij zijn nochtans het gedegen goud, al voelen ze kouder.

Deint ge nu uit als gestalte? Ik waan te droomen.
Donzig en blank uw lijf, en uw haren stroomen.

Lacht ge? En uw lippen gaan open, uw oogen stralen.
Werklijk een vrouw wilt naakt ge me in de armen dalen?

Ga, neen ga, ik wil uw vleesch niet vatten.
Al te bedriegelijk vleesch naast blijvende schatten.

Zijt ge geen vleesch? Zijt ziel? o Lokkende logen!
Honderd maal heeft een vrouw mijn ziel bedrogen.

Daarom juist begroef ik me hier en streefde met handen
't Edel metaal dat zwijgt en niet doet branden.

Nochtans ziel? Hoe hel overstraalt me uw klaarheid!
Lees ik door de oogen uw hart, en dit is waarheid?

Leid me, o leid me. Hoe vreemd! Wil gij ontsluiten
Dit laag eerwulf. Voer me aan uw hand naarbuiten.

De kinderen

Een kind zit schreiende in de zon:
Zijn kleine ellendigheid
Die hij bemedelijdt
Is alles wat hij van het leven won.

De stroom trekt flonkrend onder hem,
Op heuvels strekken zich paleizen,
Op 't water zingt een jonge stem
Van reizen.... reizen....

Wordt nu de gansche hemel zwart?
Zit hij als onder een gewelf?
Hij hoort de stilte van zijn hart,
Ziet in zijn donkre Zelf.

Een ander kind, een kleine meid,
Staat naast hem, vat hem bij de hand:
Kom mee, mijn boot ligt ginds bereid,
Vaar mee naar de overkant.

Zij zong voor hem, hij zag naar haar,
Zij leek het avondrood
Waarheen zij roeide: bracht de boot
Die kindren daar?

Toen 't donkerde en de wind schoot uit,
Dreef de omgeslagen kiel
Terug voor stroom en deinde en viel,
Werd dan door 't land gestuit.

Het bergmeer

Wie is gekomen
Die mij niet kende,
Die mij niet maande
Om daad en zang?
Spreek van uw droomen,
Troost onze ellende,
Wil wat ge waande,
Uw leven lang.

Toen schudde ik de trenzen
Van 't ros dat me voerde
En zocht de grenzen
Die niemand roerde:
Wij blijven gescheiden,

Ik blijf hierachter:
Gewapende Wachter,
En gij zijt de Heiden.

Dat gaf een joelen:
O egoïste!
Maar 't hart besliste:
Geen ik bedoelen
Mijn trotsche gedachten:
Ik werp hun schachten
In hoogere rozen
Die niet doen blozen.

En ver van de palen
Waar 't volk zich groepte,
In stille dalen,
Langs rotsige wanden,
Arduin-bestoeppe,
Hief ik mijn handen
En sprak met de sparren,
De lavaas, de starren.

Toen vond ik het donker
Waarboven de flonker

Van één ster wiegelt,
In 't bergmeer spiegelt:
Dat kent geen gronden.
Daar heb ik gevonden:
Het onverstoorbre,
In woord niet hoorbre.

Dat roerloos weten
Werd langzaam zichtbaar:
Een wellende lichtbaar
Voorbij de spleten
Van doode krater.
Zij rees en daalde,
Blonk en vervaalde
In 't donkre water.

Een lijn, een flonkring,
Een glans, een kronkling,
Een lichaamlooze
En toch gevulde
Vorm die een pooze
Zwol en vervloaide
En niets verhulde
En lokte en boeide.

Die, en die enkel.
Mijn oogen dronken,
Mijn handen zonken,
Toen wielde op zijn schenkel
Mijn ros en keerde.
Een vorm van schijning,
Een licht van lijning
Was wat ik leerde.

Aan de eenzelvigheid

O schoone Eenzelvigheid,
Hoe heb ik u gekoesterd,
U die een vorm van liefde zijt
Niet voor onszelf, voor dingen niet,
Maar voor de Macht die ding en lied
En onszelf scheidt en voestert.

Jaloersche koningin
Haat ge iedre afhoereering.
Dan keert ge tot uw reinheid in
En vindt uw wereld nieuw en klaar
Alsof zij pas geboren waar'
Ter godlijke beschering.

Vreugden- en smarten-vol
Siddert ze in uw omarming.
Al wat door menschenharten zwol
Is 't uwe en al wat stof doorstroomt
Vliet sneller waar uw aandacht droomt,
Ontdooit door uw verwarming.

Geen klaarte is u gelijk,
Wit licht met alle kleuren
Van de aardsche dampkring zwaar en rijk.
O ongebroken zichtbaarheid,
Die gij in mij houdt uitgespreid,
Ontvang me en sluit uw deuren.

Vrede

Nu keer ik weer, tot u, tot u,
Waar ik mij dag na dag aan huw,
Mijn schoone groote Wereld.
Want weet ge, ik moest uw licht eerst zien,
Niet in uw kleur-doorwerkt stramien,
Maar waar 't onscheidbaar perelt.

Nu weet ik hoe het straalt en leeft,
Ook als gij vormenrijk het weeft
In uw gekleurde tonen.
Uw draden gaan door ieder hart,
En liefde is 't die ze schijnbaar wart,
En liefde zal 't u bonen.

Wij hebben in ons donkre Zelf
Een licht dat door 't heelal-gewelf
Uitbreekt in duizend tinten.
En één geloof houdt wonderbaar
Millioenen harten bij elkaar
In honderden gezindten.

Kom dan, ik gader in mijn geest
U allen tot het hooge feest
Van de ingeschapen zede.
Er is één liefde, één vreugde, één wet
'T gemoed van menschen ingezet:
Boven de strijd de Vrede.

De glimlach

Ziet ge wel, nu ik mij wendde,
Hoe ik glimlach als weleer?
De cirkelgang ten ende
Leg ik mij naast u neer,
O mijn zuster de Dag!
Er waait boven onze hoofden
Die schaduwen laag omloofden
Eénzelfde blanke vlag.

Het zijn deze eigen tuinen
Waar ik u vond en liet,
Nog spelen de vlammen om puinen
In gindsch niet ver verschiet,

Nog zweeft van uur tot uur
De zwerm in grauwe gewaden:
Zorgen, noodwendige daden,
Door de voorjaars-stille natuur.

En ook wijzelf zijn eender.
Onze liefde voor elkaar
Was luider, maar niet gemeender,
Dan nu na dit donkre jaar.
Die glimlach - weet ge nog wel?
Wij glimlachten alle dagen, -
Maar nu heb ik hem gedragen
Als laatste licht in mijn cel.

Als een lamp, als een kleed, als een wimpling,
Als het teeken van een verbond -
Zooals Noachs boog op de rimpling
Van 't zinkende water stond -
Een verbond tusschen mij en u,
Een verbond tusschen Een en ons beiden:
De Glimlach boven het Lijden,
Onoverwinbaar nu.

Van een klein aan een groot volk

Van een klein aan een groot volk

I

Een groot volk heeft zich vast aaneengesloten
Opdat het heerschappij op de andre heeft,
Maar wij die klein zijn sterven eer door grooten
De vorm gesmeed wordt waar ons volk in leeft.
Wij willen niets dan zijn die we eenmaal werden,
Worden die 't in ons ligt te zijn:
De vormen breken die ons worden sperden,
Ons leven binden in onze eigen lijn.
Wij willen de eigenheid van ons en de andren,
Niet één die macht heeft en alle andren slaaf;
Een bond van vrijen, een verkeer van schrandren:
Ons heilig Recht en geen goedgunstige Gaaf.

II

Toen in mijn jeugd het eerst de vreugd ontwaakte
Zichzelf te zijn: hoe nieuw blonk ieder ding!
Hoe fier, een pijl gelijk die feilloos raakte,
Veerde ieder woord door onze vriendenkring.
Wij hieven werkelijk ons als jonge goden
Boven de kudde en 't daagsch tumult:
Wij levenden omdwaald door halve dooden,
Wij vrijen onder 't volk van plicht en schuld.
En dat ons waarlijk godlijke genade
Gewijd had, bleek maar uit deze ééne deugd:
Bevalligheid, - die andren nooit verraadde
Hoezeer haar boven hèn haar grootheid heugt.

III

O overmoed, die iedre drift doet zinken
In 't stof waar ze uit ontstond. Ons hief de roem
Van de uitverkorenheid en 't ijde blinken
In menschenoogen en het lofgezoem
Van dwazen tot die duizelige sferen
Waar zich de grootheid zwevend houdt,
Als kon zij wortelloos het sap ontberen

Van die gemeenschap, waardoor 't heele woud
Van menschen als van boomen is verbonden
Met de aarde en met elkaar. Ontwricht, ontkracht,
Zonk elk van ons, door eigenwaan geschonden,
Terug: verblonken 't blinkendste geslacht.

IV

Schooner is niets dan menschlijke gewenten:
Van liefde en eerbied het weerzijdsch verband;
Bescheidenheid die bukt voor vreemde tenten,
Trots die van eigen huis de aanmaatging bant -
Zoo zuchtte ik, juichte ik. Even vol van zachtheid
Als sterkheid onder 't volk te gaan,
Alleen de leedge 't wicht van zijn verachtheid,
Dat allerzwaarste, erbarmloos optelaân;
Maar anders niets te kennen of te weten
Dan mensch met menschen, aardsch en hemelsch saam,
Te leven en te sterven, een vergeten
Atoom misschien, niet vragende om de faam.

V

Toen las ik van twee vreemden de geschriften:

Van Zarathoestra 't machtbehunkrend woord,
Van hem die Rembrandts naam in harten grifte
Als een die óns niet, maar z i j n volk behoort.
De waanzin van het Ik doortilde de eenen,
De waan van 't Vaderland den aêr,
De een zelf het Al, de andre dat droombeeld leenen
Aan 't Volk dat opzag bij zijn maangebaar.
Of waren beide alreeds de volksgeboorten,
De monden van de vaderlandsche ziel,
De roepers voor de nog gesloten poorten,
De suizing van het nog onzichtbre wiel? -

VI

Nog hield ik de oogen van mijn geest geloken
Toen gij, mijn Vriend, kwaamt met diezelfde stem.
Geen dwaasheid de uwe, maar uw zoetste sproken
Droegen één beeld met aldoor krachtiger klem.
Eén Koning, Heerscher, Heiland en Verkonder,
Belijder, Knieler ook somwijl,
Maar knieler voor het zelfgeschapen Wonder -
En koning waart ge waarlijk, door uw stijl.
Hoe kondt ge ook anders, want in u ook leefde
De droom van heerschermacht, ziel van uw volk.

Gij schokte omdat de poort achter u beefde,
Gij trilde omdat het wiel rees uit zijn kolk.

VII

Ik ben een Vriend en heb mijn deel gekozen
Naar wat ik voelde als kind en wilde als man.
Ik ben een Vriend van Volken en mijn poozen
Is altijd daar waar ik hen naadren kan.
Ik ben een slechte Hater, mijn verachten
Volstaat voor wie een schoonheid schendt;
Geen ander heerschen woont in mijn gedachten
Dan waar vrijwillig zich elk hart naar wendt.
Ik heb mijn wereld vol van vreemde parken,
Die ik niet snoeien wil naar mijn n begeer.
Ik zend en alle zeeën dragen barken
Vol schatten van mij uit en tot mij weer.

VIII

Wij zijn een klein volk en in de enge palen
Bewaren wij de kracht die neemt en geeft.
Wij kunnen sterven maar niet onderhalen
De ster waarin ons hart zijn hopen heeft.

Wij zijn het Volk dat blijft bóven de volken,
Wij de adem die uw saamheid richt;
Wij zijn de monden van de wereld, tolken
Van de gemeenschap die zij eindloos sticht.
Wij kunnen sterven, maar de geest zal stijgen
Die aan de zee op lage landen woont,
En gij en allen zult uw vormen krijgen
Van hem die lichaamloos in droomen troont.

Voor de dooden

Voor de dooden

I De zwaardbloem

De roode zwaardbloem, laat in 't groen,
De najaarsvlagen
In boomen en hagen -
Wat nu te doen?

De winter wachten.
In witte vrachten
Ligt sneeuw gezegen
Op velden en wegen
En in ons plantsoen.

Wie zal ontwaken
Als zoele winden
Het weeke laken
Bewegen doen?
Als zonnige daken
En open blinden
Blinken in 't jeugdige groen?

II Hun kerkhof

O de gestorvenen, de dwazen, -
Gelukkiger dan ik en gij
Die enkel van hun daden lazen
En uitzien naar een nieuw getij, -

Wij hebben in ons hart voor eeuwig
Het kerkhof waar hun jonkheid slaapt,
En smartenbloesem mild en sneeuwig
Zijgt scheemrig waar hem niemand raapt.

Een geur van ondergang en molmen
Hangt in die hoek waar een gordijn

Van al te streng geschoren olmen
Een schijnbaar scherm is voor ons plein.

O weeë geur, de zoetste rozen
Straks rankende aan de aeloude boom
Houden een reuk van tuberozen
In 't levensvol en frisch aroom.

III De fluitspeler

Schoone levende knaap, aan de helling gezeten,
Waar ge fluit of ge nog met uw schapen ter wei
De zonsondergang wacht, als het licht door de reten
Van de hoeve u weer wenkt in de bochtge vallei -

Aan uw knieën geen hond, maar een makker die luistert,
Om u heen niet een kudde, maar blond hoofd na hoofd,
In de loopgraaf gebukt waar het daglicht al duistert
En de glimp op het slot van 't geweer al verdooft -

In wat droomen vergeet ge u? Te hoog zijn uw vingren.
En te hoog is uw hoofd aan de berm waar het blankt -
Zie hoe wild nu die armen naar boven zich slingren!
Hoor 't geratel van 't schroot dat die vrede doorklankt!

IV Doodendienst

Maagdestemmen

Wij hebben anjers en rozen
Gevlochten in gierlanden
En reine maagdehanden
Slingren ze voor u -
Wij plukten ze vóór 't branden
Van 't zonlicht en wij kozen
De schoonste als offeranden
Van kleur en geur, voor u -

De Dooden

Wilt gij ons daarmee luren?
Wij gaven voor een waan
Het licht van zonnige uren,
Het licht van zilvren maan,
De velden en de steden,
De stroomen en het woud,
Vervloekingen en gebeden,
Hartstocht, en haat die rouwt,
De vrouwen en de maagden,
Heel 't spel van schoone leden,
Stemmen die juichten en klaagden,
De volheid van ons heden,
De toekomst die pas blauwt, -
Wij hebben het alles vertreden,
Verlaten en gemeden,
Wij zijn nu dood en koud, -
En gij denkt ons te troosten
Met spel dat ons niet kan baten...
Gaat uw verdoemde straten,
Laat de zon uw bloemen roosten, -
Wij zijn die de Waan vergaten,
Gij zijt die de Waan behoudt.

Stemmen van Wijzen

Er is geen leven
Zonder een waan.
Zich daaraan te geven
Is te bestaan.
Waan van met velen
Een wereld te deelen,
Waan van alleen
Te zijn, in zich Een.
Wat de geslachten
Deden en dachten
Is in u geboren,
Gij blijft hen behooren
En doet als zij.
Hun leven te erven
Is voor hen sterven,
Waar zij naar trachtten
Voleindigt gij.

De Levenden

Zoo roepen de Machten
Door dooden geschapen

Onze levende krachten
Te wapen?

Stem van de Bevrijde

Altijd!

Tot ge u bevrijdt!

Want boven ons allen,

De gebondnen,

De gezondnen,

Die strijden en vallen,

Leeft de Bevrijder.

Zijn oog ziet wijder

Dan wereldenden,

Zijn handen reiken

Naar ons, of we ons wenden

En niet ontwijken.

Geen die bij haren

Zichzelf kan tillen

Boven de baren, -

Zóó tòch het willen

Van wie wil keeren

Tot Hem en Hem grijpen.

Door de orde gebroken

Die hem wil houden,
Voelt hij zich rijpen,
Omhoog gedoken
In andere sferen,
Tot den Vertrouwden
Van de God uit zijn sproken.
Hij de bevrijde
Dwingt te allen tijde
Met levende krachten
De doode machten. -

Najaar

Wereldschouw

Grijsheid, regen, vochtge nevel,
Die mijn horizon vernauwen,
Die mijn cel met glimpige lichten
Vullen door beslagen ruiten,
Doen me als midden van de wereld,
Van de wereld afgesloten,
In mijzelf mijzelf hervinden;
En in mij, die wereldspiegel,
Schouw ik, stil en klaar, de wereld.

Om uw wil op ons te werken
Zondt ge uw legers, koost voor woorden
Het geweld, de schrik, de dreiging.
Weerstand boden al de volken.
In uw vaart teruggeslagen,

Eerst in 't Westen, toen in 't Oosten,
Haast in 't Noorden, straks in 't Zuiden,
Ligt ge, ontzet van alle zeeën,
En aemechtig, zwaar in 't wapen.

Baten tal van dappre daden?
Baten de geschade landen?
Waar uw rijkdom, weggeworpen,
Roest wordt boven versche graven,
Waar uw manskracht sterft, uw vrouwen,
Kindren, hongren, - werelddeelen
Aan uw grens hun schatten weigren, -
Nijvre handen, wijze hoofden
Welvaart niet door arbeid schragen.

Uw geweld, hoe breed geworpen,
Ligt gebonden door zijn winsten
En uw armoe teert zijn leden.
Om u heen beweegt de wereld,
Weerstand biedt een woelende aarde,
Want door daden niet, maar woorden,
Woord en weerwoord, die gij smaadde,
Zal uw strijd met allen enden
En het laatste woord is Vrede.

Het landschap

Herfstlijk fijne en stille tinten
Voegen zich gedwee tezamen
En het landschap van voor tijden
Ligt weer wazig en doorschonen
Als in de aanvang van mijn hopen.
Toen begon mijn vreugd van de aarde
En de nieuwe tuin ontsloot zich
Tot om mij de braambosch brandde
En zijn heilge vuur mij puurde.

Wereld werd tot dagen, daden,
En mijn geest werd de kristaltwijg
Waarom alle vormen schoten.
Maar de dood doortoog mijn lage
Landen bij de zee: ik bouwde

'T blank heelal, het breede en hooge,
Op hun gronden en ik vierde er
De onverganklijke voorbijgang:
'T korte en schoone feest van 't leven.

Schoone korthed! Wreed bevrijde
Zocht ik 't eigen rijk van binnen,
Droeg dat rijk uit in de wereld,
Zag op 't eind mijn nieuwjaarsmorgen.
Toen begon om ons de chaos
En de weerstand deed ons buigen,
Breken niet, maar eindloos reiken
Naar de kosmos die zal duren,
Naar de ware en goede schoonheid.

Random ons van eind tot einden
Woelt de chaos, schijnbaar heerschend,
Maar in ons de stille koning
Bindt de wanden van de ruimte,
Dwingt de tijd zijn as te wentlen,
En zijn adem scheidt gestalten:
Lente, zomer, herfst en winter,
In het landschap dat niet anders
Nu ligt dan het lag voor jaren.

Volk en menschheid

Knapen met bebloemde helmen
Reizen lachend naar de grenzen,
Sterven zalig voor de leuzen
Die zij van hun ouders leerden.
Dat is oorlog! In hun harten
Openden zich diepe sluisen
En de donkre dammen braken.
Vloeden van gemeenzaam voelen
Overstromen de genooten.

Met een kinderlijk vertrouwen
Scharen zij zich om hun leiders.
Vriend of vreemd? Het wapen antwoordt.
Dood de vreemd! De vriend strijdt mede!
Wachtwoord slachtwoord. Stort tezamen,

Haters van elkanders talen.
Uit uw bloed-doorloopen klontring
Kreunt de roep die we allen slaken:
Van de leuzen die verdeelen.

Dieper in de harten fluistert
De andre roep, vooreerst verzwegen:
Vriend of vreemd? Maar allen menschen.
En: omarmt u, millioenen!
Zingt uit de ondergrondsche meren,
Menschheid, van uw dronken zielen.
Smacht gij, broeder? hier is water.
Vielt gij? wacht dat ik u drage.
Lijdt gij? laat ik u verbinden.

Hoor! ik leer u beide leuzen.
Maar de laatste altijd de liefste.
Beide leerden mij mijn ouders.
Volk en Menschheid! Wie ze scheiden
Scheiden van zichzelf zichzelf,
Dooden in hun hart hun naasten.
Ik bemin u, vele volken!
Duldt dat we altezamen leven
Voor de leuzen die vereenen.

Vincent van Gogh

Iedere zwier van schijn verzaken,
Worstlen om de lijn te vinden
Die mijn wil voor 't oog be-teekent, -
Dan het honderdvoud bedoelen
In een omtrek vereenvouden,
Vast en zwaar, zoodat de weerstand
Meespreekt uit zijn sterke buiging, -
Deed ik zoo niet, naakt en zeker,
Zoodat niets bleef dan dit Ware?

Kon ik anders? Want mijn wezen
Was de weerstand zelf die haatte
Wat zich licht en leeg wou vlijen
Op de peulen van 't gedane,
Op het bed van de gewente.

Altijd zocht ik naar dit ééne:
Kracht die tegen kracht zich kantte.
Had het leed lief daar 't zoo zijn moest.
Vreugde vond ik door mijn daden.

Toch was ik een mensch, een kind haast,
Hunkrend naar wat heusche bijval,
Hijgend mijn geslacht te toonen
Dat ik niet een waardloos droomer
Maar voor iets goed was op aarde.
In baloorig onvermogen
Deed ik soms wat ik niet wenschte:
Heimlijk schreide ik om de liefde
Van mijn volk dat mij miskende.

Tot in school van kunst en vriendschap
Ik de schoonheid van het zuiden
Wou verwinnen voor het noorden.
Vriendschap, ach!.... En in mijn aadren
Sloop de dood: de driftge pijnen
Joegen de arbeidsdrift tot waanzin.
Toen trof ik mijzelf ten doode.
O, maar mijn verwant zat naast mij
En mijn jeugd blonk teer en vredig....

Willem de Zwijger

Prinslijk fijne en stille pronker,
Die geen enkele daad beminde
Met een onbevallige voorkeur,
Vond ik in mijzelf dat wijze
Zwijgen tusschen luide machten
Dat mijn vorst op mij deed rusten
Toen hij afscheid nam van heerschen,
Dat een andre vorst deed spreken
Wat ik tot geen prijs mocht hooren.

Grootgebracht in kamp en raadzaal
Moest ik wel de zoon verachten -
Brodlende en bigotte droomer -
Die zijn vaders rijk en 't mijne
Uit zijn cel tiranniseerde.

Stal mijn zoon hij? Soeverein ik
Juist als hij, wierp zijn soldaten
Uit zijn landen, met zijn burgers
Sloot ik een verbond voor 't leven.

De eenheid die zijn Paus hem leerde
Hield ik door mijn strijd verbroken.
Graag nochtans had ik mijn strijders
Met hun duitsche buur vereenigd.
Dit vergeefs. Hun onafhankelijk
Wezen wou door weeke vormen
Niet zijn zelf bepaling heistren.
De eigen god van aan- tot aanzicht -
Geest, en niet van vleesch of ouwel.

Die ook vond ik. En een trouwe
Dienaar van dat volk van burgers,
Die mij dienden, die mij vierden,
En wier hulde als vorst ik afwees,
Werd ik: waar, en waak- en werkzaam,
Heel mijzelf, toch niet mijn eigen.
Tot die koning die mij haatte
Door een moorder mij deed dooden
En ik viel, beweend door velen.

Rembrandt

Vraagt ge een woord? Ik was een schilder
Die als geen uw schrijfsels smaadde.
Gij gevangne van uw denken,
Ik alleen van zon en vrouwen.
Pronk en trots? Die ook; toch zocht ik
Niet mijzelf: alleen het Wonder:
De verheerlijking van 't leven
In zijn strijd van licht en donker
En de mensch in de aardsche rampen.

Geestdrift? Neen; een woord als de andre.
Maar de brand die niet kon dooven
Kende ik: hongren naar geheimen
Die natuur in geest doen laaien,
Geest zich in natuur vergraven.

Jezus was mijn arme godmensch,
Faust mijn droomer, en Homerus
Blind en oud; Adam en Eva
'T eerste paar dat zwoegde en baarde.

Volkstrots? In het schuim van geuzen
Schilderde ik voor 't weidsche Raadhuis -
Batavieren! - uw voorvaders.
Door uw hoogheidswaan verloochend
Hangt besnoeid dat beeld in Zweden.
Armen, needrigen zijn beter,
Wijzen ook en fijne vromen.
Schiep mijn zon u om tot eedlen,
Nurks verweet ge 't slecht gelijken.

Eén ding bleef: de vruchtbre liefde.
Toen mijn zoon zijn bruid geleidde
Straalden ze in Gods schoonste kleuren.
Toen hij stierf.... Leeft geest alleenig?
Nochtans schilderde ik nog eens hem,
Reikende als uit andre wereld
Naar de krans van vrouw en kindren -
Bloemenfeest in bloemenverven -
Eéne bloem, vóór 't laatst verdwijnen.

Spinoza

Najaarsklaarte op 't paarse koolland.
Lenzen slijpend aan zijn draaibank
De eedle Baruch d'Espinoza:
'Help mij dat ik dit doorgronde:
De eenheid van uw zijn en beelden.
Hoe de vormen van de ruimten,
Hoe de geesten van ons denken,
Die uzelf voor ons verbeelden,
Toch u zijn, geheel en waarlijk.'

Toen dit verdre: 'Wat is werkelijk
Dan gijzelf? Gij zijt de waarheid
Van elk ding, elke gedachte.
Vreugde is: niets dan u te naadren,
Smart is: minder u te weten,

Wijsheid: smart en vreugd te scheiden,
Vrijheid: u altoos te vinden.
Maak mij vrij dat ik u neme,
Moed en Adel mij bewonen.'

Dan dit fluistren: 'En de liefde.
De begrepene begeerte
Die zich omwendt naar haar oorsprong.
Wees in mij opdat ik geve,
Heb mij lief opdat ik reike,
Wees uw liefde in mij voor andren,
Wees - o dat mijn tong niet euvle -
Wees in mij onwaardge uw liefde
Die gij toedraagt aan uzelfen.'

Scheemring. En hij zat gebogen,
In de lens de laatste stralen
Van het licht op 't paarse koolland,
Huiwend onder zijn gedachte.
Maar een sterke en reine glimlach
Toog zijn trekken over, ziende,
Als vizioen in 't doove rondglas,
Hoe een wild bewogen wereld
Liefde Gods was tot zichzelfen.

De dichters

Najaarszon op gele blaren
Doet hen nieuw en gulden blinken:
Zoo zijn ook vervaalde woorden
Blinkend onder nieuwe zangtoon.
Maakt het uit waar dichters stonden,
Milton onder Puriteinen,
Vondel tusschen roomsche paters,
Als hun zang de taal weer heiligt
En hun toon geen mensch kan halen.

In ons stijgt die sterke en klare
Stroom die niemand ooit kan dempen,
Die, door geen geweld te storen,
Onaantastbaar is voor wapens,
Die uw doen ook dan zal spieglen

Als gij weerloos en geslagen
Weerkeert tot uw daaglijksch werken.
Al uw daadkracht, al uw glorie,
Kan die zuivre kracht niet konden.

Of gij uitzwermt over de aarde,
Of gij woedt en breekt en brijzelt,
Of gij al de menschevolken
Stuwt door beddingen naar doelen
Die ge in uitzicht stelt voor eeuwen,
Altijd staan de stille dichters,
Eenzaam op vergeten pleinen,
Met hun voeten in uw bodem,
Met hun hoofden in uw hemel.

Zij verbeelders, gij de beelden
Die zich aan hun zang verbinden,
Waar zij de eene macht door uiten
Die gij nimmer kunt benaadren:
Maatval van gedachte en daden,
Harmonie van aarde en sferen,
Blijvend leven in de stralen
Die zich kruisen, die zich breken,
Boven uw verdoemde wanheid.

Gods strofen

Hoor, 't kanon dreunt. Machtloos wachtend
Volg ik zijn gelijke slagen.
Zie de steden storten, dorpen
Branden, de slagorden sneuvlen.
Oorlog, schrijft ook gij uw strofen?
En ik moet hun maatslag dulden,
Stof en puin en bloed en tranen,
De verschrikking en verscheuring
Van 't ten dood gedoemde leven.

Zij 't. Al beeft mijn hart, mijn oogen
Rusten. Regel volgt na regel.
Zomer, herfst en winter; voorjaar,
Zomer, herfst en haast weer winter,
'T eene bloedige vers na 't andre,

En de verzen worden strofen,
Strofen sluiten tot poëmen
En een stoet poëmen voegt zich
Tot een reeks, een reeks als deze.

Zwaar droeg ik mijn reeks, de wording
Van de weerstand die moest duren,
Van de duiding, het gedoogen,
Al de onmachtge kracht van 't lijden.
Maar mijn leed werd daad van dichten:
Slapenden in mij ontwaakten,
Wierpen dek dat hulde en huifde,
Hieven naakt hun soobre lijven
Tot het licht van mijn gedachte.

Doe ook gij zoo: draag de droomen
Die de donkre nacht vervulden
Van de volken, in de klaarheid
Van de tijden. Zij, de tijden,
Richten uw gedicht en 't mijne.
Hoor, 't kanon dreunt. Hoor, de maatslag
Van mijn vers zoekt naar zijn einde.
Oorlog, schrijf ook gij uw strofen!
Strofen Gods, zoo de uwe als mijne.

Wapengang

Het greeplooze zwaard

Stormvogel, vlieg uit! Ik sta en de schuimende
Golven - de wolken het Westen ruimende -
Ontvangen een zilveren straal op hun zwarte
Gruwende naaktheid: zie het doorscharte
Doorgroefde reuzenzwaard dat de zee lijkt
Langs dit strand dat een ledige scheê lijkt.
Somber het strand, als bruin. Maar de kronkel
Wit licht in iedre geul, tot gefonkel
Verfjnd aan het eind, is als spits geslepen,
Stralend en klaar: door geen gegrepen
Dit zwaard, een lemme alleen - geworpen
- Uit vloeibre en stralen - tusschen 't slorpen
Van nacht en zand: een hoon, een dreigen.
Stormvogel, vlieg uit! De winden stijgen.

Doelloos

Tusschen de heuvels
Op boomlooze gronden
Waar stoppels stonden
En doornige streuvels
- Het licht in de lucht was vaal -
Dwaalden we en kwamen,
Wij tweeën samen,
- De bodem werd zwart en kaal -
Tot waar we ons bukten
En bessen plukten,
De bitter-zoete, en
Met sleepende voeten
Keerden we, arm aan taal.

De ledige landen
Lagen en spreidden
Naar heestrige randen
En bergige zijden -
- Er blonk in de lucht geen ster -
Terwijl wij stegen
Langs broklike wegen
- Een romlen klonk her en der -
Tot hoog op de vlakte
Ons de stormwind pakte
En flakkrende schijnen
Doorvlamden de pijnen
En wij zagen nabij en ver.

Doelloos wij beiden.
Want toen wij daalden
En sterren straalden,
Liepen gescheiden
We elk onze zij van het pad.
En toen de lichten
Van 't dorp ons richtten
- Onze voeten zoo moede en mat -
Dachten wij tweeën,

Droef en gedwee en
In bittere arnte
Alleen aan de warmte
Van de haard waar elk eenzaam zat.

Walkure

Zie, de teruggeworpen lijn van uw lijf, Walkure,
Stormt in de wind en uw haren slaan de vijandige blind.
Koelte bewuive uit uw vreeslijke vleugels hem dien ge sture,
Hem dien ge scherme als het schild hem begeeft, uw held en uw vrind.

Valt hij, ge strijkt op hem neer, ge heft hem en draagt hem mede,
Zwelgen zal in uw schoot wie ge de oogen loekt en verkoort,
Drinken zal hij uit bekkeneel van verslaagne de mede,
Dreunen zal van Walhalla het dak op zijn maatvolle woord.

Maar ik weet dat wanneer, Walkure, in die hemelsche vreugden
Gij de gedachten vergaart aan de aarde waar ge eerst hem vindt,
Beelden rijzen die toen in stilte u weemoedig verheugden:
Dat ge hem dáár niet bezaai, bloedt in uw hart als een wond.

Om zijnentwil

Twee goden, meent gij, heerschen in ons leven:
De donkre, die de stomme driften drijft,
De heldre, die in woord en werken schrijft
De kunst en kunde die de menschen weven.

Die zweeft in 't bloed, *deze* is opgeheven
Als eedler geest, en in het brein belijfd.
Nooit zijn die bei in vrede: elks weerstand stijft
Den andre en geen van twee die 't op wil geven....

Gij noemt hen goden, die maar dienaars zijn.
De god is elders, die door u ook werkt.
Als hij zijn rijk door bloed of brein versterkt
Duld dan om zijnentwil genot of pijn.
Eén woord maar blijve uw lippen opgeprest:
Hoe diene ik Zijne onsterfelijkheid het best?

Bekeerling

Ik heb u met mijn zang omgeven:
Een donkre koolkern met mijn gloed.
Geboren tot een ander leven
En opgenomen in de vloed
Die al uw aadren zacht doet beven,
Die al uw vezels trillen doet.

Dit is geen vuur van de een tot de ander
Maar door ons heen eenzelfde vlam
Die uit oerwereldlijke brander,
Kratergelijk, zijn aanvang nam,
Die als oerhemelsche meander,
Een bliksem, tot de mensen kwam.

Ik heb u aan uzelf ontnomen,
Ik reet u niet aan 't eigen hart.
Ik redde u naar dat rijk van droomen,
Waar niets zich scheidt, waar niets verstart.
Ik wijdde u tot dat maatloos stroomen
Waar nooit meer vloed tot vorm versmart.

Ga nu waar menselijke gestalten
Zich slingren in één rondedans.
Sopranen mengen zich met alten,
Door donkre diepten wemelt glans.
En saam bewegingen en halten
Zijn maten in één windekrans.

Stilstand is nu tot schijn geworden,
Werklijkheid is de vaart in 't licht
Waar de tot heilge dienst gegorden
In gaan met blinkend aangezicht.
Gij ook traadt meê in de eeuwige orden
En gaat verheerlijkt opgericht.

Het geboren woord

Het Woord? Ge zoekt het Woord? Kerstklokken luiden.
Het Woord werd vleesch, en is een kind.
Geen Wijzen kunnen korter duiden
Wat u en mij aan 't leven bindt.

Zij die Geweld meer dan het Woord aanbaden
Bootsen een kribbe en knielen neer.
'T kind dat zij dagelijks verraden
Vereeren ze als hun God en Heer.

De onsterfelijke Koning van de menschen,
Die de eeuwge strijd in zich beslecht,
Zien ze aan en haasten naar hun grenzen:
Heeren zijn wij, alle andren knecht.

De Daad, hun eigen Daad, verstaan ze als heilig,
De onvruchtbre, die geen kindren baart;
'T Woord voor hun woeden nergens veilig
Vindt langer niet een steê op aard.

Daal neer, Woord en Geboorne, en wees weer Koning!
Onthoud ons uw Geheimnis niet!
Kom weer en maak ons hart de woning
Waarin uw wonder ons geschiedt!

Hebt ge in een kind uw levend woord gevonden,
Vondt ge in een levend woord uw kind,
'T Geheimnis ligt voor u ontwonden,
Het Leven wordt door u bemind.

De levensdienst

Klaagt ge: dit lichaam is niet mijn eigen,
Ook deze geest moest ik krijgen
Van andren.... Ik doe daartoe het zwijgen.
Eigen en andren kan ik niet gedoogen.
Er is één Vermogen,
Dat zich niet laat scheiden.
Zij die hun leven leiden
Als waren ze alleen en onverbonden
Zoeken zich op een waan te gronden.
Wij leven allen elkander.
Uw lust wordt betaald door dezen,
Zooals gij genen
De schuld van uw leed moet leenen.

Gij moet niet vreezen
Inplaats van een beedlaar rijk te wezen,
Of oud en arm inplaats van Alexander.
Maar meer dan elkander leven wij Eenen.
Die is in u, is ook in mij. Wij buigen
Voor hem wanneer hij komt, getuigen
Van hem wanneer hij heenging. Onze handen
Zijn in de laaggeluchte wereldlanden
De kandelaars waarin zijn kaarsen branden,
Wij komen nergens dan door hem gewijd
Tot goede daad, geduld en needrigheid.

De menschen zijn zoo oneindig arm en verlaten,
Zij voelen zich altijd gaan tusschen twee duisters
Op een wanklende brug: geen troost kan baten
Als zij hun oogen werpen op de kluisters
Aan handen en voeten, als zij raadloos vragen:
Waarom zoo geboeid? Waarom hier? Waarom jagen
Uit het donker achter naar het donker ginder?
En het sterven zelf - is 't een Westen, een Oosten?
Toch kunnen wij hen troosten.
Niet als ziender dan zij, maar als blinder.
Onze eigen oogen hebben we heel gesloten,
Toen ontbloeden in ons de zijne,

Die zijn nu uwe en mijne.
Zij kunnen zich aan de wereld niet stooten.
En het leven ligt schoon en klaar,
Een nooit verouderend jaar.

Of een mensch zich verheuge of pijnig,
Hij is alles en hij is weinig.
Hij is het leven en hij is vergankelijk.
Hij is voor alles rondom hem ontvankelijk
En hij is het vuur, het alles verterende.
Nu willen wij, de bedroefden leerende,
Spreken zooals een vuur zou spreken.
'Ik ben geboren in vreemde streken
Waar een man de zonnestralen
Door gebogen kristal zag dalen,
Waar het gas ontvlamde
Door de korst die het overdamde,
Waar de bliksem sloeg in de pijnen
En de harsige terpentijnen
Stroomden over de mossen.
Een ander vond in de bosschen
Het droge hout en draaide
Bol tegen hol, tot het laaide,
Want vonk werd vlam in de rijzen.

De vinders moet ik prijzen
Die mij verborgne ontdekten
En uit mijn slaap mij wekten.
Wat vraagt ge? Ik ben onsterflijk?
Niet ik. Ik ben bederflijk.
Ik word wat ik lang moest wezen:
Eenmaal uit stof gerezen
Zal ik tot stof weer dooven.
Maar sprak ik dan van mijzelfen?
Er is Een die ge niet kunt delven,
Er is Een die geen dood kan rooven,
Niet ik, met mijn korte duur,
Maar het Vuur, Het Vuur.'

Er is het Leven, Het Leven,
Het blijft altijd, om het even
Hoe kort of lang wij bleven.
En wij, wij zijn Zijn eigen.
Wij zullen sterven en enden,
Wij kunnen keeren noch wenden,
Wij spreken totdat we zwijgen,
Maar we kennen geen dood, want we dragen
Het leven al onze dagen,
Wij zien het en zijn het gestadig.

Het leven zij u genadig
Die niet afziet van uzelfen,
Die gruwt voor de leege gewelven,
Voor de schimmige spokige holen,
Het begin en het eind van uw dolen,
Voor de wanklende brug en de boeien
En het reedloos, het noodloos vermoeien, -
Want dat alles is schijn, is waan!
Wij sterven: het leven vangt aan!

Wij moeten onszelf vergeten,
Om maar één ding te weten
Het leven, voor kort gebonden
In ons, met banden en wonden,
Maar heilig en nooit te dooven.
Wij hebben alleen dit gelooven,
Daaraan kunnen allen gezonden,
Daarin alleen is zaligheid,
Is heerlijkheid, onsterfelijkheid.

Verliefden

Aan de zij van een heuvel vol bloemen
- Door het hoge gras kronkelde een beek -
Beproefde ik de namen te noemen
Waar mijn heugnis uw beeld mee bestreek.

Uw kleed als het ritselde in 't vlieden,
Uw oogen die blonken van spot,
Uw lach en het kinderlijk spieden
Door het raam, bij mijn rit langs het slot.

Uw gestalte - o die gang door de weiden,
Toen het fonkelde op iris en sloot,
En de stralende hemel ons beiden
In zijn ééne omarming sloot.

De geroofde

Vraag niet, vreemding, die mij hebt gewonnen
Door uw zwaard,
Waar het weefsel dat mijn handen sponnen
Werd bewaard.

Vraag niet of het wiegje op stroom gevonden
Door uw volk,
Hoorde aan 't doode knaapje ginds geschonden
Door hun dolk.

Vraag niet of de held in 't hout verslagen
En beroofd,
Reed met de eedlen die wij te ochtend zagen,
Hij hun hoofd.

Vraag niet uw slavin: reik mij uw wapen,
Groot en rood! -
Nu het nacht wordt moet ge heel diep slapen
In mijn schoot.

Stervende strijder

Omdat ge uw zwaard hebt door mijn lies gestooten
Acht ik mijn leven nog niet overwonnen.
Weer is om 't mijne vast mijn vuist gesloten,
Niet glipt mijn voet in 't bloed dat ligt geronnen.

Ziedaar, uw schedel kloof ik. Meld de Nornen,
Hoofdlooze vijand, dat ik kom: uw handen
Wisten een dappre 't lichaam op te tornen
Die u nog voorzond naar de donkre stranden.

Ai mij, ik sterf. Nog eenmaal de aarde groeten
Met heel mijn lijf. Zij zal mijn mond straks vullen.
Gegroet, o Moeder; laat me aanstonds ontmoeten
De helden die me als hunne erkennen zullen.